

УДК 338.48(075)

**ТУРИСТИЧНО-ЕКСКУРСІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ
ІДЕОЛОГІЧНОГО ВИХОВАННЯ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ
У 70–80-Х РР. ХХ СТ.: ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУЦІЙНОЇ
СТРУКТУРИ І ЗАВДАНЬ****Р.М. Котенко**

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»

У статті на основі аналізу партійних документів та інших джерельних матеріалів досліджуються процеси формування інституційної структури і завдань туристично-екскурсійної діяльності в Україні у 70–80-х рр. ХХ ст., як важливого засобу ідейно-політичного виховання населення того часу. З'ясовується роль профспілкових, комсомольських та інших громадських організацій у цьому процесі.

Наявність пропагандистської складової дозволяє розглядати туризм не лише як форму відпочинку, а й як засіб підвищення культурного рівня та ідейно-політичного виховання населення. Попри політичну заангажованість дана обставина дозволяла популяризувати місцеві рекреаційні принади, вивчати історію та культуру краю та забезпечувала активне дозвілля населення. В статті визначені процедурні моменти, умови та причини відкриття екскурсійних організацій, дитячих туристично-екскурсійних станцій, будівництва туристично-екскурсійних об'єктів.

Аналізується методична робота, важливою складовою якої була рекламно-інформаційна складова, що відображалась не лише публікаціями рекламних матеріалів, туристичних мап, схем, а й в розробці нових екскурсійних, туристичних маршрутів та їх маркуванні.

Ключові слова: *радянська доба історії, Прикарпаття, туристично-екскурсійна діяльність, ідеологічна робота, профспілки, комсомол.*

Постановка проблеми. Науково-теоретична актуальність досліджуваної теми полягає в тому, що саме 70–80-ті рр.

ХХ ст. становлять безпрецедентний період історії вітчизняного туризму, коли за умов авторитарного політичного режиму, «закритого» суспільства, ідеологічного диктату, наростання застійних явищ у соціально-економічній сфері він пережив справжній бум, зумовлений низкою об'єктивних і суб'єктивних обставин.

Аналіз досліджень та публікацій. Цей феномен заслуговує на спеціальне глибоке вивчення, причому не лише в масштабах України чи всього СРСР (В. Бабарицька, В. Бугрій, С. Грибанова, Т. Дьорова, Р. Дьякова, Б. Ємельянов, В. Зінченко, А. Короткова, О. Костюкова, О. Малиновська, Л.Воронкова, В. Касаткин, В. Квартальнов, С. Попович, Т. Сокол, В. Федорченко та ін.), а й на регіональному рівні, зокрема в межах Прикарпаття, яке завдяки потужному рекреаційному потенціалу стало одним з найпривабливіших туристичних районів Радянського Союзу.

Виклад основного матеріалу. Такий підхід на «макрорівні» поглиблює та увиразнює уявлення про зміст, механізми, здобутки і прогалини розвитку туристично-екскурсійної справи у масштабі всієї України та дозволяє порівнювати її розвиток з іншими радянськими республіки. Така постановка проблеми відповідає злободенним завданням сучасної української історіографії, яка, здолавши етап «викриття» і безапеляційної критики «радянського минулого», починає виважено і об'єктивно досліджувати всі складні суперечливі процеси і явища цього важливого періоду історії України.

Мета статті полягає в з'ясування процесів формування інституційної

структури і завдань туристично-екскурсійної діяльності в Україні у 70–80-х рр. XX ст., що перетворилася на важливий засіб ідейно-політичного впливу на населення. Динамічне відновлення туристично-екскурсійної діяльності в Україні після Другої світової війни зумовлювалося необхідністю посилення ідейно-політичного виховання населення. У червні 1945 р., згідно зі спеціальною ухвалою, відновило діяльність Туристично-екскурсійне управління як окремий відділ ВЦРПС [2, с. 5]. Виникають його управління у великих містах, зокрема і в Києві. Серед 14 напрямів, за якими мала здійснюватися екскурсійна робота, на перше місце, поряд з історико-революційними традиціями, виходить пропаганда героїзму радянських воїнів доби минулої війни. Певне місце в ній посідає соціально-виробнича, літературно-мистецька, природознавча тематика. За 1950–1960-х рр. не лише відновили, а й створили нові важливі передумови для подальшого розвитку туристично-екскурсійної діяльності, яка стала розглядатися як важливий напрям ідеологічного впливу на широкі верстви трудящих.

Згідно з листопадовою 1959 р. ухвалою президії ВЦРПС, наступного року відбулося створення республіканських і обласних туристично-екскурсійних управлінь, у відання яких передавалося все туристичне господарство [2, с. 6]. Відповідно до рішень цього ж органу, в липні 1962 р. їх реорганізували у «ради по туризму» відповідних рівнів [2, с. 6–7], а в серпні 1969 р. перейменували у «ради по туризму та екскурсіям» [2, с. 6–7]. За цього часу увиразнився поділ туристично-екскурсійного руху на дві організаційні форми – планову та самодіяльну. Перша перебувала у віданні профспілок і знаходила вираз у розробці й улаштуванні планових маршрутів, які ставали популярними завдяки подорожам за путівками у відносно комфортних умовах. Самодіяльний туризм також зазнав дедалі більшої формальної регламентації.

Удосконалювалися форми і методи туристично-екскурсійного обслуговування. За 1960-х рр. утвердилися принципи організації та поділу маршрутів на лінійні, коли туристи пересувалися від одного пункту до іншого; радіальні (зазвичай місцеві), коли вони, постійно мешкаючи на турбазі чи готелі, здійснювали екскурсії чи походи до пам'яток природи та історії і культури; кільцеві, коли рекреанти по уявному «колу» відвідували низку цікавих об'єктів, повертаючись до попереднього місця. Розширювалася географія та оновлювалася тематика маршрутів, зокрема набирали популярності подорожі до «головних» міст Радянського Союзу – Москви, Ленінграда та ін., а міста України включалися до загальносоюзних маршрутів.

Самодіяльний туризм як специфічний вид діяльності здійснювався на добровільній – самодіяльній основі. Він охопив різні прошарки населення через розширення мережі туристичних об'єднань, спілок, клубів, члени яких на власний розсуд улаштовували походи, змагання, зльоти та інші заходи. Для зміцнення і надання «цілеспрямованості» такій діяльності 1957 р. створили Всесоюзну федерацію туризму, що проіснувала чотири роки. Важливим чинником і характерною рисою розвитку туристичних подорожей стало розширення видів засобів пересування. Поряд з традиційними екскурсіями автобусами і залізницею з 1957 р. розвивається круїзний туризм, за яким закріпився статус «елітного». Рекреантів притягували активні засоби пересування, які обслуговували на спеціальних маршрутах – пішохідні, велосипедні, кінні та водні (на човнах, байдарках, надувних плотках). Про популярність і масштаби їхнього використання свідчить функціонування у другій половині 1960-х рр. 56 всесоюзних [11, с. 195] та численних республіканських і місцевих маршрутів.

Дослідники історії туризму в Україні загалом спільні в думці, що 1969 р.

став умовним етапом, який започаткував новий період його розвитку. При цьому вчені В. Федорченко та В. Квартальнов характеризують 1970-ті – середину 1980-х рр. як етап «екстенсивної» еволюції туризму, який у другій половині 1980-х рр. перейшов на шлях «інтенсивного» поступу [1, с. 67–125]. За основу такого підходу беруться відповідні партійні та державні постанови, що визначали зміст і шляхи розвитку туристично-екскурсійної справи. Водночас слід урахувати, що реальні зміни в цій царині відбувалися не «миттєво», а з певною «інерцією», коли механізми ухвлених рішень запускалися в дію та починали приносити результати. Загалом такі погляди об'єктивно відображають етапність і динаміку змін у цій сфері, хоча чимало з них носять проблемних характер, вимагають певної корекції.

У травні 1969 р. ЦК КПРС, Рада Міністрів СРСР та ВЦРПС ухвалили історичну постанову «Про заходи з подальшого розвитку туризму та екскурсій у країні», яка, підсумовуючи попередній досвід, визначала програму і напрями модернізації цієї сфери на два наступні десятиріччя. Згідно з її положеннями, екскурсії визначалися не лише формою відпочинку, а й засобом підвищення культурного рівня та ідейно-політичного виховання населення. Знайомство з пам'ятками історії та культури, природою рідного краю, досягненнями в економіці, науці, культурі мали сприяти вихованню в радянських людей любові до Батьківщини та вірності революційним, бойовим, трудовим традиціям народу. Зважаючи на існуючі недоліки, окреслювався комплекс заходів щодо піднесення туристично-екскурсійної справи на якісно новий рівень. Реалізацію стратегічного завдання щодо її перетворення на «важливу галузь обслуговування населення» та забезпечення кваліфікованими кадрами мали забезпечити структурні управлінські зміни: загальне керівництво організацією подорожей та екскурсій по-

кладалося на вертикаль профспілкових органів; державні органи культури мали забезпечувати розвиток екскурсійних організацій; міносвіти з його низовими органами мали створити мережу дитячих туристично-екскурсійних станцій та охопити туристично-краєзнавчою роботою шкільну молодь. Визначалися заходи з розвитку будівництва туристично-екскурсійних об'єктів, підвищення рівня їхнього обслуговування, поліпшення транспортного забезпечення, активізації висвітлення і пропаганди цієї справи в засобах масової інформації, видання відповідної різнопрофільної літератури [6].

За «пірамідальним» принципом функціонування командно-бюрократичної системи відповідні ухвали «у світлі» цієї постанови прийняли міністерства та відомства, на які покладалося її виконання. Червнева 1969 р. постанова президії ВЦРПС зобов'язала ради з туризму при республіканських, обласних і місцевих організацій забезпечити «масовий» розвиток туризму і екскурсій, досягти якісних змін у рівні їх організації та обслуговування [7]. Вона носила комплексний характер, спрямовуючи на всебічний розвиток туристично-екскурсійної справи.

Утім, стратегічний курс компартійного керівництва на побудову розвинутого соціалізму та формування нової суспільності «радянський народ» вимагав посилення ідеологічної обробки трудящих. Тому вже в липні 1971 р. та лютому 1973 р. [5] президія ВЦРПС ухвалила дві подібні за змістом постанови, що зобов'язували профспілкові організації вважати туристично-екскурсійну діяльність невід'ємним вагомим складником їхньої ідейно-виховної та культмасової роботи. Вказувалося на її недоліки щодо «надмірного захоплення» показом пам'яток далекої старовини (церков, мечетей і т. ін.), на недостатнє пізнавальне значення багатьох маршрутів та «не завжди правильні оцінки» екскурсородами певних історичних подій. Тому вимагалося посилити ідейну спрямованість та

виховне значення планових і самодіяльних туристичних маршрутів, зосередивши головну увагу на подорожах рідним краєм та залученні до них сільських трудівників і молоді, що навчається. Для забезпечення «масової» участі в туристичних маршрутах профспілковим комітетам надавалося право сплачувати 70 % від вартості путівок.

Слідом за цими ухвалами в травні 1973 р. прийняли постанову про покращення рекламно-інформаційної роботи та пропаганди туризму і екскурсій. Дублюючи положення попередніх ухвал цей документ вимагав активного використання всіх засобів пропаганди і ЗМІ для підвищення ідейного рівня подорожей і екскурсій. Журналісти, працівники кіно і радіо мали висвітлювати привабливість і кращий досвід проведення туристично-екскурсійної діяльності [2, с. 7]. Така зміна пріоритетів з організаційно-методичного та матеріально-технічне забезпечення туристично-екскурсійної справи на посилення ідейно-політичних вимог не могла не позначитися на її подальшому розвитку.

Ці завдання мала реалізовувати нова управлінська структура профспілкового туризму, запроваджена постановою ВЦРПС від 19 серпня 1969 р. Згідно з ухваленим тоді «Положенням» [9], при ній створювалася Центральна рада з туризму і екскурсій (ЦРТЕ) та республіканські, обласні, міські (районні) ради з туризму при відповідних структурних ланках профспілок. Для кожної з них визначалися свої зміст і завдання роботи, зокрема республіканські й обласні ради мали забезпечувати функціонування турбаз, організацію місцевих туристично-екскурсійних маршрутів, підготовку кадрів, виготовлення рекламних організаційно-методичних матеріалів, розподіл путівок тощо. Ідейно-політичні завдання і надалі залишалися пріоритетними в розгортанні туристично-екскурсійної діяльності. Про це свідчать три ухвалені у квітні і листопаді 1976 р. постано-

ви ЦРТЕ, які в типовому для того часу дусі визначали стан і перспективи роботи туристично-екскурсійних організацій профспілок з виконання рішень з'їздів і пленумів КПРС та ВЦРПС [2 с. 15–16, 19–24; 10, с. 30–32]. Вони також дещо дублювали зміст попередніх постанов, але при цьому засвідчили, що керівництво цієї справою повністю перейшло у відання цієї профільної структури, яка, продовжуючи попередню лінію, намагалася внести і певні інновації у її розвиток. Це проявилось у зміщенні акцентів на розвиток місцевих туризму і екскурсій, запровадженні диференційованого підходу до планування маршрутів для різних категорій населення, включенні турбаз до орбіти екскурсійного руху, розширенні сфери послуг для екскурсантів, намаганні активізувати і взяти під контроль самодіяльні туристичні клуби тощо. Для стимулювання цієї праці передбачалося активне застосування форм і методів, апробованих в інших сферах культурно-масової роботи та у виробництві: розгортання соціалістичного змагання між колективами туристично-екскурсійних підприємств; включення їх у рух за комуністичне ставлення до праці, присвоєння почесних звань «ударник» і «колектив» комуністичної праці тощо.

Забюрократизованість радянської адміністративно-управлінської системи особливо болісно позначилася на розвитку туристично-екскурсійної діяльності, що має «мультиплікативний» характер, вимагаючи координації зусиль різних відомств і підприємств з надання культурно-освітніх, соціально-побутових (розміщення, харчування тощо), транспортних та інших послуг. Проблема загострювалася на тлі реалізації масштабних проєктів з капітального будівництва туристичних баз, санаторіїв, кемпінгів, інших засобів розміщення. За таких обставин постало питання щодо координації зусиль у цій сфері, яке актуалізувало тенденцію на централізацію влади загальносоюзними міністерствами та відомствами та обме-

ження прав їх республіканських органів. Саме на це, попри традиційні реляції та ідеологічні штампи, спрямовувала жовтнева 1980 р. постанова ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР і ВЦРПС про подальше вдосконалення туристично-екскурсійної справи [4]. На її виконання при ВЦРПС створили Міжвідомчу раду з туризму і екскурсій, що мала забезпечувати координацію діяльності туристичних організацій та зацікавлених міністерств і відомств. На неї покладалися функції методичного керівництва внутрішнім туризмом. Той факт, що Міжвідомча рада не мала «низових» структурних підрозділів, також увиразнює тенденцію до централізації управління цією сферою.

З названих та інших причин Міжвідомча рада виявила свою неефективність, тож проблема створення дієвого органу з координації всіх аспектів розвитку туристично-екскурсійної сфери залишалася актуальною. Так, згідно із серпневою 1983 р. постановою колегії ВЦРПС, при профспілкових організаціях різних рівнів створювали бюро подорожей та екскурсій. Відповідно до спеціального «Положення», це мали бути самоокупні установи зі штатними працівниками, на які покладалися завдання з організації і проведення подорожей та екскурсій, розробки їх тематики і маршрутів тощо. Своїми послугами вони мали охоплювати всі категорії рекреантів та установ, що забезпечували їхній відпочинок. При бюро створювалися підрозділи, що об'єднували організаторів подорожей, керівників туристичних груп, а також методичні кабінети тощо. З-поміж них головна роль відводилася методичним та краєзнавчим секціям екскурсоводів, зміст роботи яких визначав окремий «методичний лист», що спрямовував на підготовку фахових екскурсоводів та оновлення екскурсійної тематики [3].

Посилювався курс на розширення форм і засобів організації та проведення екскурсійної роботи. Його зміст розкривала ухвала керівництва профспілок

щодо поліпшення природоохоронної роботи туристично-екскурсійних організацій, яка, зокрема, передбачала маркування туристичних маршрутів та їхнє забезпечення достатньою кількістю пунктів відпочинку [2, с. 32–35]. Так само новаторським виглядали рішення про розширення асортименту та підвищення якості й інформативності туристичних мап і схем, які б забезпечували ефективність організації та пізнавальних можливостей подорожей і екскурсій [2, с. 95–96]. Ухвала щодо розширення виробництва сувенірів, подарункових виробів та торгівлі ними на туристичних маршрутах спрямовувала на підвищення культури обслуговування рекреантів та прибутковості екскурсійної справи [8].

Визначати середину 1980-х рр. як початок «нового інтенсивного етапу» розвитку туризму [1, с. 57] можна лише умовно. По-перше, постанови керівних органів, що відповідали за його становлення, ставали радше «деклараціями про наміри», позаяк багато їхніх положень залишилися нереалізованими. По-друге, у самому радянському суспільстві наросли застійні кризові явища в соціально-економічній сфері, що не могло не позначитися на розвитку туристично-екскурсійної справи. Водночас слід визнати, що компартійне та профспілкове керівництво змінило вектор і пріоритети її розвитку. Якщо у 1970-х – на початку 1980-х рр. ухил робився на посилення ідеологізації і централізації управління, то надалі вона переноситься у сферу обслуговування, посилюється пошук шляхів її оптимізації та перелаштування на інші ефективні шляхи розвитку. Цю нову стратегію визначали спільна постанова ЦК КПРС, Ради Міністрів СРСР, ВЦРПС і ЦК ВЛКСМ «Про заходи з розвитку туризму і вдосконалення туристично-екскурсійного обслуговування населення в країні у 1986–1990 рр. та на період до 2000 р.» [2, с. 126–129], Комплексна програма виробництва товарів народного споживання і сфери послуг на 1986–2000

рр. 3-поміж прийнятих відповідними міністерствами і відомствами ухвал щодо реалізації цього «нового курсу» в концентрованому вигляді його зміст відображає ухвалена ЦРТЕ спільно з іншими профспілковими органами комплексна програма діяльності [2, с. 154–157]. Відповідно до цих документів, туристично-екскурсійна справа переносилася у площину сфери послуг та мала здійснюватися на основі прогресивних форм виробництва, посилення режиму економії, раціонального використання резервів та досягнень науки і техніки. Пріоритетними ставали туристичні маршрути з активними засобами пересування (пішохідні, гірські, велосипедні, кінні та ін.), розширення їх географія, а також посилення екскурсійного обслуговування за місцем проживання, зокрема у вихідні дні і позаробочий час. Передбачалося істотне збільшення капіталовкладень на розвиток і модернізацію туристичної інфраструктури, особливо транспорту.

Ухвалені впродовж 1985–1988 рр. структурними підрозділами ВЦРПС близько двох десятків постанов щодо розвитку туристично-екскурсійної справи можна умовно розділити на три блоки, тісно пов'язані між собою. Більшість з них була безпосередньо присвячена цьому питанню, в інших документах воно порушувалося в контексті розв'язання різних суспільних проблем. Перший блок стосується підвищення якості і асортименту послуг туристів та екскурсантів (близько п'яти спеціальних ухвал). Вони спрямовували на комплексне обслуговування рекреантів (розміщення – транспорт – харчування – екскурсія тощо); на організацію відпочинку сім'ями, під час міжсезоння та у сільській місцевості; на розширення туристичних маршрутів з активними засобами пересування; на залучення до екскурсійної справи сільського населення; на сприяння профспілками розвитку дитячого і підліткового туризму тощо.

Висновки. Таким чином, упро-

довж 1970–1980-х рр. за умов панування командно-адміністративної системи в Україні відбулося динамічне формування інституційної структури туристично-краєзнавчого руху, який перетворився на ефективний засіб ідеологічної роботи з-поміж широких верств населення. На це спрямовували компартійні документи, які втілювали в життя масові громадські організації. Цей досвід слід урахувати при вивченні ідейно-політичних процесів в Україні за доби тоталітаризму. Водночас, як не парадоксально, він актуальний і для сучасного розвитку туристично-екскурсійної справи, адже засвідчує її потужний формуючий потенціал, який усвідомлювала і намагалася використати у своїх інтересах компартійна номенклатура. Подальшого вивчення потребує питання реалізації цього досвіду за сучасних умов.

Література

1. Квартальнов В.А. Туризм социальный: история и современность : Учебное пособие для слушателей ИПК туристско-экскурсионных кадров / В.А. Квартальнов, В.К. Федорченко. – К. : Вища школа, 1989. – 342 с.
2. Нормативные акты по туристско-экскурсионной работе. – М. : Профиздат, 1989. – Т. 1. – Ч. 1. – 238 с.
3. Об организации работы краеведческой методической секции экскурсоводов бюро путешествий и экскурсий : Методическое письмо республиканским, краевым, областным советам по туризму и экскурсиям, бюро путешествий и экскурсий // Сб. офиц. матер. по туристско-экскурсионной работе профсоюзов : По состоянию на 1 марта 1978 г. – М. : Центр. Рекл.-инф. бюро «Турист», 1978. – С. 41–43.
4. О дальнейшем развитии и совершенствовании туристско-экскурсионного дела в стране : Пост. ЦК КПСС, Совета Министров СССР и ВЦСПС от 31 октября 1980 года // Сб. офиц. матер. – С. 3–6.
5. О дальнейшем улучшении пропагандистской и рекламно-информационной работы советов по туризму и экскурсиям : Пост. Президиума Центрального совета по туризму и экскурсиям от 29 мая 1973 г.) // Сб. офиц. матер. – С. 34–37.
6. О мерах по дальнейшему развитию

туризма и экскурсий в стране : Пост. ЦК КПСС, Совета Министров СССР и ВЦСПС от 30.05.1969 г. // Правда. – 1969. – 26 июня.

7. О работе профсоюзных и туристско-экскурсионных организаций по выполнению постановления ЦК КПСС, Совета Министров СССР и ВЦСПС о мерах по дальнейшему развитию туризма и экскурсий в стране : Пост. президиума ВЦСПС от 13 июня 1969 г. // Сб. офиц. матер. – С. 8–11.

8. О рекомендациях по расширению производства сувениров, подарочных изделий и улучшению торговли ими на туристических маршрутах страны : Решение Межвед. совета по туризму и экскурсиям при ВЦСПС. 30. 03. 83 // Сб. офиц. матер. – С. 6–7.

9. Положение о центральном, республиканском, краевом, областном, городском (районном) совете по туризму и экскурсиям : Пост. Президиума ВЦСПС от 19 августа 1969 г. // Сб. офиц. матер. – С. 14–19.

10. Сборник официальных материалов по туристско-экскурсионной работе профсоюзов : По состоянию на 1 марта 1978 г. : Сб. офиц. матер. – М. : Центр. Рекл.-инф. бюро «Турист», 1978. – 639 с.

11. Устименко Л.М. Історія туризму : Навч. посібник / Л.М. Устименко, І.Ю. Афанасьєв. – К. : Альтерпрес, 2008. – 354 с.

Kotenko R.M. TOURISM EXCURSION ACTIVITIES AS A MEANS OF IDEOLOGICAL EDUCATION OF UKRAINE'S POPULATION IN 70s-80s OF THE 20th CENTURY: FORMATION OF INSTITUTIONAL STRUCTURE AND TASKS. *On the basis of the analysis of political documents and other source materials the article studies processes of formation of institutional structure and tasks of tourist-excursion activity in Ukraine in the 70-80s of the XXth century as an important means of ideological and political education of the population in the past.*

The role of trade unions, komsomol and other public organizations in the given process is defined. The process of formation of organization and management structure is presented.

The regulatory and legal support that allows to determine the details of the essence of tourism movement in Ukraine is analysed. The significant stress is put on the official forms of tourism: organized and amateur;

their nature and structure are opened.

The availability of agitational component allows us consider tourism not only as a form of recreation but as a means of increasing cultural level and ideological and political education of population. Despite its political focus the given circumstance allowed to promote local recreational attractions, study the history and culture of the region and provide active leisure. The article identifies procedural aspects, conditions and reasons of openings of tour organizations, children's tourist-excursion stations and construction of tourist-excursion objects.

The article analyzes methodological work, the important part of which lies in advertising and information component that was displayed not only in promotional publication materials, tourist maps, charts but in the development of new tour and excursion destinations and their marking.

Keywords: *Soviet era history, Precarpathia, tourism excursion activities, ideological work, trade unions, komsomol.*

Котенко Р.М. ТУРИСТСКО-ЭККУРСИОННАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ КАК СРЕДСТВО ИДЕОЛОГИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ НАСЕЛЕНИЯ УКРАИНЫ В 70-80-Х ГГ. XX В.: ФОРМИРОВАНИЕ ИНСТИТУЦИОНАЛЬНОЙ СТРУКТУРЫ И ЗАДАЧ. *В статье на анализе партийных документов и других материалов исследуются процессы формирования институциональной структуры и задач туристско-экскурсионной деятельности в Украине в 70-80-х гг. XX в., как важного средства идейно-политического воспитания населения того времени. Выясняется роль профсоюзных, комсомольских и других общественных организаций в этом процессе.*

Наличие пропагандистской составляющей позволяет рассматривать туризм не только как форму отдыха, но и как средство повышения культурного уровня и идейно-политического воспитания населения. Несмотря на поли-

тическую ангажированность, данное обстоятельство позволяло популяризировать местные рекреационные достопримечательности, изучать историю и культуру края и обеспечивало активный досуг населения. В статье определены процедурные моменты, условия и причины открытия экскурсионных организаций, детских туристско-экскурсионных станций, строительства туристско-экскурсионных объектов.

Анализируется методическая работа, важной составляющей которой была рекламно-информационная составляющая, отражалась не только публикациями рекламных материалов, туристических карт, схем, но и в разработке новых экскурсионных, туристических маршрутов и их маркировке.

Ключевые слова: советская эпоха в истории, Прикарпатье, туристско-экскурсионная деятельность, идеологическая работа, профсоюзы, комсомол.